

La repetiții

cu

„O scrisoare pierdută“

Introducerea în repertoriul teatrului „Lucia Sturdza Bulandra“ a piesei *O scrisoare pierdută* a stîrnit foarte multe comentarii și, cred că nu greșesc cînd spun, foarte multă... senzație!

E ușor de înțeles de ce.

O anumită tradiție, sau o anumită prejudecată, a impus ideea că opera lui Caragiale este o „zestre“ exclusivă pentru prima noastră scenă. Desigur, de-a lungul anilor, actorii, regizorii și scenograful Naționalului Bucureștean au încercat și au izbutit mari, foarte mari spectacole cu Caragiale. Și iată că teatrul „Lucia Sturdza Bulandra“ se dedică la rîndul său lui Caragiale cu toate forțele sale. Începutul l-a făcut Lucian Pintilie cu *D-ale carnavalului*, spectacol discutat, controversat, ieșit de sub penița criticilor și a specialiștilor cînd „roz“, cînd „negru“, și elogiat în străinătate, unde a reprezentat cu cinste și pe Caragiale, și teatrul românesc. Se părea că acest Caragiale a fost un „fapt izolat“. Acum însă, Liviu Ciulei anunță *O scrisoare pierdută*. Ne aflăm așadar în fața unei anumite „intenții“. Ce anume se urmărește? Emulația între două mari teatre? Spectacole paralele, pentru a lăsa publicului libertatea opțiunii?

Ne-am hotărît să asistăm la preludivul acestui spectacol, la câteva repetiții, ca să lămurim, de ce, și în ce fel, intenționează Liviu Ciulei, și interpretii distribuiți, să monteze *O scrisoare pierdută*!

Sarcina ce ne-o asumasem ne-a fost mult ușurată de faptul că nu-a fost nevoie să vorbim pe rînd cu regizorul, cu scenograful și cu costumiерul spectacolului; pe toți aceștia i-am aflat reuniți în persoana lui... Liviu Ciulei.

La biroul direcției teatrului. Așteptări... Între două ședințe, între două vizionări, între două discuții cu I.A.L. și nu știu ce institut de proiectări (teatrul tocmai își repara sediul și cele două scene) l-am „prins“, în sfîrșit, pe Liviu Ciulei... abia arcat în mașină și gata a-i încălzi motorul. Îl eumose însă prea bine ca să dezarmez și să nu știu că, oricînd și oricît timp ar avea la dispoziție, Liviu Ciulei îl întrebuințează pentru „teatru, în general, și pentru teatrul pe care-l conduce în special“.

— Vroiam să te întreb pentru cititorii revistei „Teatrul“, de ce ții „să pui“ *Scrisoarea pierdută*? De ce acum, și nu ieri s-au din 1948. Apoi, înscrierea Scrisorii pierdute mîine? Se vorbește mult în țîrg! Că e ne-pe așiful nostru are la bază mai multe ar-

cesitate de repertoriu, dorință singulară, a ta, sau a unui actor, sau că *Scrisoarea* ar constitui „virajul“ care va permite teatrului „Bulandra“ să țîșnească înaintea celor care și-au dedicat cu precădere eforturile operei lui Caragiale: Și aș mai vrea să știu dacă...

— *Stai! Pentru moment ajunge!* Scrisoarea pierdută a fost înscrisă în repertoriul teatrului nostru de aproximativ... 4 ani! Ea trebuia să urmeze imediat după *D-ale carnavalului*. Intenția noastră programatică era să jucăm integral opera lui Caragiale pe scena noastră. Amintesc că, pe atunci, Naționalul Bucureștean nu reluase vechea sa montare.

gumente. Personal consider că este cea mai bună piesă a literaturii române. Argument decisiv. În al doilea rând, mi se pare că în momentul de față teatrul „Bulandra” dispune de o echipă de comici, cu talente ajunse la maturitate: cred că această generație trebuie să-și încerce forțele în rolurile „caragialești”, roluri care au cunoscut interpreți memorabili, atît în trecutul mai îndepărtat, cit și în cel apropiat — și cînd spun apropiat mă refer la montarea Teatrului Național din București din anul 1948. Mai adaug convingerea mea că fiecare generație — și nu numai de actori ci în primul rînd de spectatori — are dreptul la o versiune proprie a Scrisoării pierdute, versiune care să exprime un punct de vedere propriu al ei.

— Înțeleg! Înțeleg foarte bine. Dar în țirg...

— Țirgul e țirg! Ce vorbe sînt astea: dorință singulară, ambiție, viraj! Să „țîșnim înainte”? Înaintea cui? Și de ce? Sînt convinși că oricare teatru poate relua Scrisoarea pierdută, dacă o face cu simț de răspundere. În definitiv, în Anglia, Hamlet se joacă cel puțin în 2—3 versiuni în fiecare an!

★

L-am reîntîlnit pe Liviu Ciulei peste cîteva zile, în biroul scenografilor: lucra o schiță de detaliu: pupitrul din sala alegeților, actul III.

— Ai venit, probabil, să continuăm discuția.

Vorbea fără a se întrerupe din lucru. Termenele de predare... presează. Și trebuie respectate, chiar cînd scenograful e directorul teatrului.

— Aș vrea să mai adaug ceva referitor la prima noastră discuție. Scrisoarea pierdută trebuie să reprezinte o performanță, nu față cu un adversar direct, precis, palpabil, un nume propriu... ci o performanță în raport cu propria noastră dorință de a atinge... superlativul unui moment.

Cu aceasta cred că închidem definitiv problema eventualei concurențe, inventată de obiceiul de a birli, care de altfel nu poate să mă intereseze.

Vom dovedi sau nu că am meritat să montăm O scrisoare pierdută. Aceasta, deocamdată stă sub semnul întrebării. Respectul meu față de ultima montare a Naționalului bucureștean este extrem de mare; a fost unul din puținele spectacole care m-a bucurat în mod deosebit. Iar respectul meu față de regia maestrului Sică Alexandrescu nu poate decît să mă timoreze. Și sînt convins că această timorare o resimt toți interpreții actualei distribuții, de la teatrul „Bulandra” — lucru firesc — dacă ne gîndim la memorabilii noștri predecesori.

★

Toma Caragiu, Octavian Cotescu, Ștefan Bănică, Dem. Rădulescu, Petre Gheorghiu, Vir-

gil Ogășanu, Rodica Tapalagă, Mihai Mureuță, Gh. Oprina... Am vrut să intru în sala de lectură și o clipă am ezitat. Mă străfulgerase gîndul că atîta COMEDIE strînsă la un loc poate fi și periculoasă. Că prezența ei calitativă și cantitativă, gradul ei de concentrare într-un singur loc, poate da reacții în lanț, și că savoarea, buna dispoziție, risul, satira odată dezlănțuite, nu vor mai putea fi controlate, oprite. Vai de bietul regizor care va trebui să armonizeze, să contopească într-o singură partitură — e adevărat magistrală — atîtea „prime vioi” obișnuite să cînte numai „arii” numai „solo”, să li se dea la mîină, cum zic meșteșugarii scenei, siguri că la intrarea lor în scenă „toți vor juca pentru țar” (în limbajul culiselor asta înseamnă că toți actorii din scenă trebuie să joace la un moment dat de așa manieră încît să avantajeze, să scoată în evidență „vedeta”). Oare cine ar putea fi „țarul” într-o scenă care reunește pe Toma Caragiu, Dem. Rădulescu, O. Cotescu, Șt. Bănică?! Un lucru e limpede: dacă în scena de mai sus se va izbuti un armonios quatuor, cu arii succesive pentru fiecare „vioară întîi” scena va atinge armonia, iar aplauzele vor fi suficiente pentru toți patru.

Am deschis ușa și am intrat!

★

O atmosferă calmă, liniștită, domnea în sala de lectură. Actorii discutau — „sueta de încălzire” — destîși, aparent indiferenți. Cunoscîndu-i pe toți mi-a fost ușor să trec neobservat. Trebuie să recunosc însă că trăgeam cu urechea... Ei, bine... se vorbea, se discuta, se pâlăvrăgea despre orice, în afară de Scrisoarea pierdută și de Caragiale. Cotescu teoretiza fazele meciului de fotbal Cehoslovacia—România. Caragiu zîmbea, gesticula, mima... dar nu vorbea, fiindcă în următoarele șapte zile avea două premiere (altruist, se gîndea la „interesul general”) și-și menaja glasul; Rodica Tapalagă exulta de fericire că Barbu nu luase gripă și se mai îngrășase nu știu cît! (E desigur vorba despre fiul Rodică...), Bănică... gîndea; Bibanu citea (gazeta). La un moment dat, luîndu-și curaj, Caragiu „șopti” un sfat pentru combaterea răgușelii, imediat un alt glas la fel de răgușit adaugă la rețetă alte proporții de vitamina C-200 fiind de acord cu restul. Medicul de ocazie era Liviu Ciulei, proaspăt răgușit, recent reîntors dintr-un turneu plin de peri-peții, cu Play Strindberg.

★

Discuțiile au mai continuat. Dar treptat, și fără nici un fel de „indicații de mișcare”, fiecare a ocupat un loc la masă, a primit un text și a așteptat... semnalul. Ultimul a deschis textul Liviu Ciulei, și înainte de a pronunța cuvîntul așteptat: „începem”, și-a privit partenerii, aceștia s-au auzat la el, așa

cum se întâmplă când niște oameni încep împreună un drum greu, dar plin de satisfacții. „Începem”!

★

După 4 ore am revenit. Aveam treabă cu unul din băieți — dar afișul „*Linște! Se repetă!*” nu fusese ridicat, deși ora trecuse de mult.

Am privit mirat, fără să scot un cuvânt, la Alice, „tehnicul” repetiției, care la rîndul ei, a ridicat din umeri — tot fără nici o vorbă, într-un gest care parecă spunea: „Nu știi ce-i acolo?” Și ca să sublinieze o situație clară, a preluat din mîini pricepute câteva cafele, și a dispărut în sala de repetiție. Era clar. Numai cei aleși au dreptul să intre în templu. Ei, și cafelele!

★

Peste câteva zile am asistat din nou la o repetiție. Sînt obișnuit cu repetițiile, și în special cu repetițiile lui Ciulei. Totuși, de astă dată, ceva mi se părea „special”. Explicația mi-a apărut ca de după o cortină ce se ridica încet: Bănică monologa pe tema... Prîstînda. Cîtea ieșit pentru că, odată cu interpretarea, comentă, relu... Apoi a intervenit — nu, nu Ciulei — ci Rodica Tapalagă. Bănică a acceptat observația ei, apoi Caragiul „și-a dat cu părerea”. Bănică a protestat, pe urmă a intervenit Cotescu, din nou și-a spus cuvîntul Caragiul... De data aceasta Bănică a acceptat; apoi, scena s-a transformat în duet — Caragiul-Bănică și părerile tuturor au continuat să curgă cu duimul, din stînga și din dreapta. Liviu Ciulei îi asculta și din cînd în cînd intervenea pentru elucidări, fixări, accente, ritmuri. Repetiția din ziua aceea părea să se desfășoare (ca un fel de regie colectivă) în fața unui colectiv de actori-regizori și sub bagheta unui REGIZOR. M-am bucurat. Ciulei vorbise desori, ca de un deziderat, de regia colectivă!

★

Am deschis ușa sălii de lectură. Nimeni! Să se fi amînat repetiția? Să se fi renunțat?

— *Vă salut!*, am auzit un glas. *Degeaba așteptați. De trei zile „Scrisoarea...” a fost expediată în scenă.* Și omul rîse, ca de o glumă foarte bună!

★

În scenă! În sfîrșit, în scenă! Acum începea treaba într-adevăr! Oricît de importante sînt lecturile, adevăratele repetiții se fac pe „scîndură”. Elementele de decor, crîmpele de costume, schițele de lumină, mobila, toate te fac să simți că te-ai mutat într-o nouă lume!

După cinci reluări ale unei scene, Dem. Rădulescu — „Bîbanul” — se îndreaptă ostentiv dar zîmbitor spre cabină.

— Încotro, Dem?

— *La cabină!*

— *Stai mult?*

— *10 minute. Apoi plec la probele de croitorie.*

— Atunci, între cabină și croitorie, să te întreb ceva... Ce zici, Dem, o să „iasă”?

— *Fii sigur! De fapt, cunoști cele o mie de motive pentru care o să iasă. Să-ți spun și al „o mie unu-lea” motiv: dacă nu aș fi fost sigur „sigurissim” că va ieși foarte bine... n-aș fi venit în această formație!*

— Da, e ceva! Mai ales că reprezinți teatrul unde Caragiile e la el acasă! Apropo de „acasă” — consideri „o trădare” faptul că joci *Scisoarea...* la noi?

— *Fugi, domnule, d-aci cu daraveluri d-astea; vorba lui conu Iancu — Ce trădare? Dimpotrivă, consider distribuirea mea în Scisoarea pierdută la teatrul „Bulandra” ca un „Prezent! La datorie!” pe care îl rostesc la apelul datoriei ce-o avem față de Caragiile, față de teatrul românesc și față de... MESERIE.*

— Dar de predecesori în rol, ce zici?

— *Nici o teamă! D-ai noștri! Și pentru mine cu atît mai mult. Ințelegi... Naționalul...*

— Dem., dar pentru Biban o să fie „apă”? Vor fi parteneri de „înot”?

— *Oho! Și încă cum!!!*

★

Aristizza Romanescu, Maria Ciucurescu, Mița Filotti, Elvira Godeanu... Carmen Stănescu... Rodica Tapalagă!

— Ce părere ai, Rodica Tapalagă, de predecesoarele tale întru „Zoe”? Le consideri „istorie”, sau amintirea creațiilor lor te inhibă, îți produce temeri?

— *Sper că glumești! Sau umbli cu șopîrle! Îți spun în gura mare ca să audă și să aștepte lumea! „Predecesoarele” mele, cum le numești tu, le consider aliate, rampe de lansare! Dacă nu mi-ar fi frică de sentimentalism, „de melo”... (și știu că de asta mă feresc mai mult ca orice în teatru). Î-aș spune că, prin ceea ce au făcut ele, și prin ceea ce au lăsat, le consider... prietene sfîtuitoare.*

— E greu rolul? Ai de ce „să te agăți”? Pe ce să „te sprijini”?

— *Țelul meu este ca, prin „Zoe” a mea, să aduc publicului ceva în plus, ceva nou, al meu, al regizorului, al teatrului, al timpului nostru. Sper să reușesc!*

★

Repetițiile cu *Scisoarea pierdută* continuă. munca este în toi și notele noastre sporadice nu o pot urmări cu consecvență. La citirea acestor rînduri premiera nu va mai fi departe. Și atunci? Atunci reținem de ce s-a pus *Scisoarea pierdută* acum, la teatrul „Bulandra”. Și dacă printre rînduri, s-a degajat pentru cititor atmosfera care domnește printre membrii echipei de interpreți, am cîștigat ceva...

Este adevărat însă, că în „tîrg” se zice...

Dar „tîrgu-i, tîrg”.